

novanih razloga prikrivati svoju tromost, komoditet, siromaštvo duha; koji će u ime mita o disciplini otići radije u propast, povući za sobom jedinicu, ustanovu koja im je poverena. Drugi su pokretači novog, s razvijenom kritičnom svešću, buntovnici koji su spremni da se suprotstave, ne radi ličnih interesa i prestiža, nego radi opšte stvari.

Jedan od takvih je bio i ostao Vladimir Stanojević.

DR VLADA STANOJEVIĆ KAO VOJNI LEKAR*

Gojko NIKOLIŠ

Srpsko lekarsko društvo u Begoradu je nedavno skromnom svečanosti iskazalo poštovanje i priznanje Vladi Stanojeviću, nestoru naše vojne medicine, možda i najstarijem živom vojnom lekaru u čitavom svetu, sanitetskom brigadnom generalu u penziji, humanisti, piscu, predsedniku Sekcije za istoriju medicine i farmacije SLD, osnivaču Muzeja za istoriju srpske medicine SLD, jednom od osnivača, prvom predsedniku i doživotnom počasnom predsedniku Naučnog društva za istoriju zdravstvene kulture Jugoslavije i bivšem nastavniku istorije medicine u Vojnomedicinskoj akademiji JNA.

Pred nama je ličnost, izuzetna po svojoj vitalnosti i dugovečnosti, izuzetna po plodnoj i raznovrsnoj delatnosti, ličnost veoma složene, nemirne i, na prvi pogled, dosta kontradiktorne psihološke strukture. Pred nama je najduži, barem u ovim našim predelima, radni vek jednog vojnog lekara, dug punih sedamdeset godina! Jer, od 1905. g., kad je otpočeo studije medicine na Vojnomedicinskoj akademiji u Petrogradu (Lenjingradu), pa sve do danas, Vlada Stanojević, bez obzira na svoju raznovrsnu naučnu i društvenu delatnost i bez obzira što je već davno skinuo uniformu, ostao je iznad svega ostalog, po svome unutarnjem biću, vojni lekar.

Vlada S. Stanojević rodio se 5. marta 1886. godine u Brezniku, srez pirotski, u porodici carinskog činovnika. Gimnaziju je završio u Beogradu, u školi »Josif Pančić«. Pevač je u gimnazijskom horu, a kao đak se okušao i na literarnom polju, pišući pesme i scenske komade. Godine 1905. šalje ga Ministarstvo vojno, kao svog pitomca, u Vojnomedicinsku akademiju u Petrograd, u tu čuvenu medicinsku školu u kojoj, osim ostalih slavni nastavnika, sluša i fiziologa Pavlova i neuropsihijatra Behtjereva.

Odmah po povratku u domovinu kao doktor medicine, 1911. godine, počinje Stanojevićeva vojno-sanitetska karijera, koja će potrajati sve do odlaska u penziju 1941. godine, karijera puna dramatičnih ratnih doživljaja, patnji, borbe, sukoba, traganja i pregalaštva.

Učesnik je svih ratova koje je vodila Srbija početkom ovog veka. U prvom balkanskom ratu s Turcima (1912) Stanojević je lekar u Šumadijskoj diviziji prvog poziva, u sastavu 3. armije koja nastupa pravcem

* Akademik prof. dr Gojko Nikoliš održao je ovaj referat na proslavi 90-godišnjice života prof. dr Vlade Stanojevića. Objavljen je u Srpskom arhivu (104, 1976, 11—12, 803—810) odakle ga preštampano u saglasnosti sa autorom i Uredništvom SA.

Kruševac-Priština-Prizren. U jesen 1912. godine prati tzv. Šumadijsko-albanski odred koji je imao nezahvalan i istorijski neopravdan zadatak da preko albanskih planina izbije na Jadransko more. Pokret preko albanskih planina trajaće deset dana i, kako je Odred bio slabo opremljen za onako ambiciozan zadatak, Stanojević će se tada prvi put osvedočiti i u tragičnu stranu rata: studen, glad, bolesti, iscrpljenost i umiranje vojnika na planinskim stazama i u močvarama Albanije. Bila je to prva od njegovih anabazâ iz koje će izvući za ceo život pouku da je preventivna medicina glavna komponenta vojne medicine. Mladi sanitetski poručnik će tih dana spoznati jednostavnu, ali veliku istinu, koju nam je još Pirogov ostavio u nasleđe, naime, da »administracija« (tj. organizacija) u ratu može odigrati presudnu ulogu od same medicine.

Srpsko-bugarski rat 1913. godine, bitka na Bregalnici, nesnosna vrućina, žeđ, vojnici padaju od toplotnog udara, silni ranjenici. Epidemija kolere. Stanojević je i tu na visini situacije. U jesen 1913. godine biva, kao po kazni, premešten u Piškopeju, u Albaniju. Premeštaj nije izvršen, jer se Stanojević u međuvremenu razboleo od akutne reumatske groznice, ali će Piškopeja od tada do danas ostati u svesti oficira kao metafora za svaku nemilost i svako zlo, kao tamni vilajet i bestragija u koju ni sam đavo ne zalazi.

Imperijalistički rat Austro-Ugarske i Nemačke protiv Srbije, 1914. godine, zatiče Stanojevića bolesnog od povratne groznice koju je zadobio suzbijajući tu zarazu u Ohridu. Tek što se malo oporavio javlja se načelniku saniteta Vrhovne komande Genčiću, u Valjevu, i bude raspoređen u poljsku bolnicu Kombinovane divizije. U te dane traju strašni bojevi na planini Gučevu. U bolnici je krkljanac. Stanojević dobija zadatak da na drumu silom zaustavlja komordžije radi evakuacije ranjenika »pošto komordžije gledaju da izbegnu prevoženje ranjenika i bolesnika, jer žure drugim svojim poslom« — saopštava nam Stanojević ovu grubu ratnu stvarnost u svojim »Ratnim beleškama i slikama«. Usred povlačenja vojske i naroda ispred velike Počorekove ofanzive, u jesen 1914. godine, razboleva se ponovo od neke zaraze (povratna groznica, ili pegavac?) pada u bunilo i, kako je već nastupio kaos, Stanojevića ostavljaju među moribundnim bolesnicima. Pukim slučajem bude spašen.

Proleće 1915. godine. Epidemija pegavca kosi vojsku, narod i lekare. Stanojevića postavljaju za upravnika bolnice u Nišu. Ali, zar je to »bolnica«? Pegavičari leže u gomilama, nema ni hrane, ni posteljine, ni elementarne čistoće, a kamoli nege i lečenja. Ne zna se ni broj bolesnika, ni broj umrlih, zna se samo da leševi leže nesahranjeni, jer grobari ne stižu da ih ukopaju. Uš gmiže doslovce posvuda. Naigore od svega je demoralizacija osoblja: krađa hrane i napuštanje dužnosti. »Takvo je bilo stanje ove velike vojne bolnice 1. marta kad sam primio dužnost upravnika. Problem, koji je bio upravo nerešiv i posao za koji se ne bi znalo s kog kraja treba početi, ja sam započeo **ne s medicinskog nego s higijensko-administrativnog kraja**. Držao sam se narodskog načela »u se i u svoje kljuse«. Zbog toga nisam pisao akta, niti sam šta tražio, već sam se dao u improvizacije, koje sam izvodio sâm i sa snagama i sredstvima koja sam imao na licu mesta, u samoj bolnici« (podvukao G. N.). Eto nam jednog od opštih zakona lekarskog rada u ratu!

Nastupa katastrofalna jesen 1915. godine, kad tri carevine (Austro-Ugarska, Nemačka i Bugarska) napadaju malenu Srbiju istrošenu ratnim pogibijama i epidemijama. Otpor je grčevit. I Lenjin je na strani pravedne stvari srpskog naroda, no slom države ne može se više izbeći. Ali vojska, makar i svedena na polovinu nekadašnjeg brojnog stanja, neće da se predaje, neće da prihvati kapitulaciju, već se povlači u Albaniju. Stanojević je svedok najvećih strahota na Krfu i »ostrvu smrti«, ali i neumorni akter spasavanja. Opet se pokazuje njegov duh stvaralačke improvizacije. Kriza je, i pored ogromnih žrtava, ipak prebrođena. Već krajem februara 1916. godine masovni pomor vojnika je zaustavljen.

Sledi zatim Stanojevićeva odiseja: London-Stokholm-Petrograd-Odesa-bojište u Dobrudži (avgusta-oktobra 1916) — Petrograd. Februara 1917. je svedok revolucije. Beskrajno dugi transport Jugoslovenske dobrovoljačke divizije železnicom preko Sibira, pregovori s boljševicima i belogardejcima, Port Artur, plovidba od Singapura do Soluna: to putovanje od Besarabije do Soluna iznosilo je ukupno 27.500 km, a trajalo od 30. oktobra 1917. do 8. aprila 1918, dakle 159 dana.

Na Solunskom frontu je Stanojević pukovski lekar u sastavu 2. armije vojvode Stepe Stepanovića. Toj armiji, u čijem sastavu se borila i Jugoslovenska dobrovoljačka divizija, pripala je glavna uloga u probroju fronta septembra 1918. godine. Proboj je uspeo, srpske i savezničke divizije gone neprijatelja kroz Makedoniju. Pobjeda je na domaku, ali za kapetana Stanojevića i za čitavi sanitet ne prestaju muke: snabdevačke komore zaostaju daleko iza trupa, ranjenici i bolesnici čekaju bez pomoći na putevima, tropska vrućina, malarija...

Posle prvog svetskog rata Stanojević, kao sanitetski oficir, doživljava brojne premeštaje. Da li je to posledica nečije nemilosti, ili njegovog nemirnog duha? Verovatno su u pitanju obadva, uzajamno potporna faktora, jer nemirni duhovi su uvek neprijatan izazov onim drugima. Treba ih »smiriti«... Lekar je i nastavnik higijene u podoficirskoj školi, šef statistike u Sanitetskom odeljenju Ministarstva vojske i istovremeno sekretar Vojno-sanitetskog komiteta. Šalju ga 1923. godine u Pariz na kurs za zaštitu od bojnih otrova. Godine 1929. bude premešten u Štip, po kazni, jer je kritikovao nedovoljno proučenu nabavku opreme za zaštitu od bojnih otrova! U Štipu je referent saniteta Bregalničke divizije. Potom slede funkcije: upravnika divizijske bolnice u Valjevu (1931), načelnika saniteta 1. armijske oblasti u Novom Sadu (1934), upravnika vojne bolnice u Zagrebu (1935), upravnika Glavnog sanitetskog slagališta u Zemunu (1936). Stanojević, tada već u činu brigadnog generala, stavlja preda se zadatak da od slagališta stvori i proizvodnu ustanovu — Zavod, makar i vrlo skromnih razmera. Osniva u Zavodu radionice za konfekciju lekova, konstruiše poljsko kupatilo.

Kad je Hitlerova Nemačka napala Jugoslaviju, aprila 1941. godine, Stanojević nastoji da spase sanitetski materijal, te ga evakuiše u Čačak i Sarajevo. Sve je ipak uzalud. Po svršetku tog žalosnog rata Stanojević odlazi po svojoj molbi u penziju. Navršio je pedeset i pet godina života.

Stanojevićev pisani opus obuhvata koju stotinu štampanih jedinica. Dijapazon je upadljivo širok i spektar šarolik. Pred nama su zamašna dela iz istorije vojne i opšte medicine, brojne rasprave, studije, udžbenici, eseji o psihološkim karakteristikama ljudi i naroda i dr.

U ovoj prilici ćemo navesti samo ona njegova dela koja obrađuju vojne i vojno-sanitetske probleme: »Istorija srpskog vojnog saniteta« i »Naše ratno sanitetsko iskustvo« (1925) »Hemijska vojna«, »Pouke o zagušljivim gasovima«, »Narod i odbrana zemlje« (1931), »Vojna higijena«, »Istorija ratnih zaraza«, »Bukvar vojničkog zdravlja«, »Bukvar đaćkog zdravlja«, »Bolničarska služba«, »Udžbenici higijene« za gimnazijske razrede«, »Sanitetska taktika« (1935), »Moje ratne beleške i slike« (1934), »Naš vojni sanitet u prošlosti njegovi zadaci u sadašnjosti« (1940).

Zadržaćemo se malo na »Istoriji« i »Iskustvu«. To kapitalno Stanojevićevo delo na 850 stranica je prava riznica skupo plaćenog iskustva i izvor večitog vredne mudrosti. U predgovoru se pisac vjeka na našu nebrigu prema prošlosti. Doista i tom prilikom kao da se pokazalo da je istoriju lakše praviti nego je opisivati. Izraz te nebrige vidimo i u činjenici da se delo pojavilo u privatnom izdanju piščevom i da je sredstva morao prikupiti pretplatom! Oslanjajući se na četiritomnu »Istoriju srpskog vojnog saniteta« od Vladana Đorđevića, Stanojević nas vodi kroz ratove koje je Srbija morala da vodi za oslobođenje i dostizanje svojih etničkih granica (dva srpsko-turska rata 1876. i 1877—1878. godine), kao i za ostvarenje kobnih obrenovićevskih ambicija (rat s Bugarskom 1885—1886). Današnji čitalac će u mislima koračati mukotrpnim putem kojim su morali da prođu naši prethodnici u savlađivanju ne samo materijalne nemaštine i kulturne zaostalosti, nego i duhovnog nazadnjaštva, nerazumevanja od strane jednog primitivnog despota kakav je bio Miloš Obrenović, kakva je, uostalom, bila i celokupna državna birokratija. Birokratska sporost i nebriga bila je, po Stanojeviću, glavni uzrok što je u pomenutim ratovima vladao strašan »neporedak«, već i s težim posledicama po ranjenike, nego što je to moralo biti s obzirom na materijalno i kadrovsko siromaštvo Srbije.

»Iskustvo« je u stvari zbornik sećanja i naučnih radova četrdeset i dvojice lekara, učesnika balkanskih ratova (1912—1918). Sâm Stanojević se tu pojavljuje sa četiri svoja priloga (o koleri i pegavcu). Trajnu historiografsku vrednost znače studije Đ. Protića (o malariji), A. Radosavljevića (o influenci), Hiršfelda (o trbušnom tifusu), Z. Ruvidića (o skorbutu), M. Protića (o lečenju ranjenika) i Svetislava Stefanovića, lekara i pesnika. Iznad svega je zanimljivo da je o svim tim temama vođena, posle ratova, otvorena i oštra rasprava u Srpskom lekarskom društvu, na nekoliko uzastopnih sednica, što služi na čast tome Društvu. Većina kritičara se ustremila na sanitet Ministarstva vojnog, odnosno Vrhovne komande, pa se iznosilo:

— da je ratni raspored lekara, uoči rata, izvršen bez dogovora sa organima civilne zdravstvene službe;

— da sanitetska oprema vojske nije bila dovoljno prilagođena uslovima ratovanja na srpskom bojištu;

— da je protivepidemijska služba potpuno zatajila, šta više, da sanitet Vrhovne komande nije razlikovao vakcinu od seruma protiv kolere 1913. godine;

— da su državna i vojna administracija ispoljavale veliku krutost. na štetu zdravlja vojnika;

— da je u mnogim vojnim komandama i štabovima odnos prema lekarima i sanitetskom osoblju bio potcenjivački. Dobro i hrabre bolničare uzimali su u boračke jedinice, a »škartove« naturali sanitetu.

Osvrćući se na celokupnu diskusiju o uzrocima velike epidemije pegavca 1915. godine, Vlada Stanojević odbacuje sve parcijalne »uzroke« i iznosi tvrdnju, uostalom sasvim ispravnu, da osnovni uzrok leži u tome što je sva vojna sanitetska služba bila orijentisana na lečenje ranjenika i bolesnika, a ne na očuvanje zdravlja i sprečavanje zaraza. On smelo iznosi istinu da je vojni sanitet bio potpuno nesproman za epidemiološki rad, jer nije imao niti jedne sanitarne i protivepidemijske ustanove! Samo bolnice i bolnice!

Moglo bi se reći da pouke Stanojevićeve »Istorije« i »Iskustva« imaju vrednost koja prevazilazi vreme u kome su zapisane. Uostalom, u tom je pravi smisao i opravdanje cele historiografije. Savremeni istraživač-teoretičar koncepcije zdravstvene službe u **opštenarodnoj odbrani** ne bi smeo da mimoide ni ove izvore. U njima će još uvek naći čistih i okrepljujućih sokova. Uvideće da se istorija u po nečemu i ponavlja; biće mu lakše da shvati i potpuniye sagleda dublje **istorijske korene nekih savremenih poteškoća**. Stoga bi bio dug svih naših vojnosanitetskih škola, narodnog zdravlja, kao i kurseva za opštenarodnu odbranu da se više okrenu našoj prošlosti i proučavanju skupo plaćenog ratnog iskustva.

Stanojevićevo delo će današnjem zdravstvenom radniku znatno olakšati da shvati šta je to zapravo rat. O ratu se može učiti iz udžbenika strategije i taktike, iz Pravila službe itd., ali to nije dovoljno. Pravo lice rata treba svako sebi što neposrednije da dočara. Tome cilju će najbolje poslužiti memoarska literatura o ratu, kojim, reklo bi se na nesreću naših naroda, obilujemo preko mere. Čitalac će odatle shvatiti da je svaki rat, pre pobedničkog slavlja, beskrajna zlopatnja, beda i užas. Te fenomene ne može izbeći ni jedna vojska, ni ona koju tera oholi osvajač, ni ona koju hrani porobljeni hranilac. Stanojević, budući da nije bio pasivni, mobilisani pratilac ratnih kolona, nego aktivni subjekat-borac ostavlja nam zaista impresivne opise ratnih nedaća, ali, uz to, još i svedočanstvo moralne nadmoćnosti. Čoveka kojom uspeva da izdrži i nadvlada fizičko zlo. Ima u Stanojevićevim zapisima stranica koje dosežu visinu jednog Anri Dinana.

»Počinju izdavati i poslednje, rezervne sile, i ljude i konje. Sve češće zastaju i odmaraju se... Poneki malaksavaju sasvim i padaju. Viđaju se sve češće potamnela i iznurena lica sa izrazom potpune apatije. Poneke je toliko savladala nemoć da ne mogu ustati na noge posle odmora. Drugi su toliko klonuli da ih pri hodu zanosi i, kad naume da sednu, oni padnu kao oboreni na zemlju, često puta i licem o zemlju. Ranije su svi govorili i tražili hleba, ali sada su toliko apatični da ne traže ništa...«

»To je bila avet sa potamnelim i unakaženim licem od patnji, od gladi i zapuštenosti. Lice i glava obrasli u čekinjavu i prljavu dlaku, punu strahote od mnoštva žive gadi. Vaši su milele po njima kao crvi na istruleloj lešini; i po veđama i po brkovima...«

Ili ovakav praiskonsko humani detalj:

»Loženje vatre i sedenje pored nje sada je dobilo ne samo najveću draž, već je postalo i jedino okrepljujuće sredstvo za gladno i umorno telo i natmurenu dušu... Mašta pored vatre slika uvek lepe slike i izaziva misli koje useljuju radost. Nisu ljudi uzalud nazivali zgradu u kojoj žive ognjištem«.

(»Moje ratne beleške i slike«)

Na kraju, kada se samo letimično i ovlaš prelista celokupni pisani opus Vlade Stanojevića, pašće u oči nešto što bi se moglo nazvati polipragmatičnošću. Na takav utisak će nas zacelo navesti široki raspon njegovog zanimanja, počev od istorije i strategije do socijalne psihologije. Kritičar će primetiti i zažaliti što je Stanojević svoje snage rasturio u širinu umesto da ih je sabio na jedno specijalno područje, što je ispoljavao veću strast za detalj i podatak, nego za sintezu. Sve to može biti, a možda i jeste tačno. Ali, mi moramo odmah i da se upitamo: smemo li da od jednog ljudskog bića, koje, baš zato što je to, ima izrazite i autentično ljudske sklonosti ka univerzalnosti, smemo li zahtevati da se zatvori u ljušturu bilo koje specijalnosti? Zar to ne bi bilo samosakaćenje i dehumanizacija intelektualne moći, kao jedan od oblika otuđenja čovekovog od svoje vlastite i prave prirode? «Varvarstvo specijalizovanosti» je jedna od strašnih boljki današnjice kojoj je Stanojević uspešno odolao, zahvaljujući snazi svog ljudskog temperamenta.

Zato će pažljiviji posmatrač i objektivniji procenitelj Stanojevićevog dela, uprkos mozaičnosti tema, uočiti i neke zajedničke crte u njima, neke konstante u nemirnom karakteru pisca, neobično značajne i poučne za naš zdravstveni naraštaj.

Prva konstanta, koja izvire iz njegovog patriotizma, je njegova ratnička snalažljivost, izdržljivost, sposobnost da u najvećoj nevolji i nemaštini nađe neko minimalno uporište iz koga otpočinje akciju. Vođen medicinski ispravnim preventivnim duhom, on lako pronalazi »pravac glavnog udara« u svakoj zamršenoj situaciji. Koristeći se malim sredstvima improvizacije postiže velike uspehe u rehabilitaciji poljuljanog morala i razrušenog zdravlja vojnikovog.

Druga konstanta je stalna zaokupljenost problemima odbrane zemlje za vreme mira. Između brojnih njegovih spisa iz ove oblasti podsetićemo se samo na knjigu »Narod i odbrana zemlje« (1931). Pre skoro pola stoleća Stanojević je pisao:

»Stvar zemaljske odbrane danas više nije samo u rukama vojske, već u rukama celokupnog naroda, u svim njegovim moralnim, umnim i tehničkim snagama i u svim bogatstvima njegove zemlje«.

U tome stavu možemo nazreti anticipaciju današnje naše koncepcije o opštenarodnoj odbrani. Jasno nam je da u ono vreme nisu postojale osnovne društveno-političke pretpostavke za realizaciju takvog shvaćanja. Poznato nam je kako su te stvari tekle, ali to još više potvrđuje vrednost Stanojevićevog stava.

Treća konstanta, u vezi sa prethodnom, je Stanojevićeva borbena i polemičnost koja se, kao crvena nit, provlači kroz većinu njegovih spisa, a naročito kroz »Iskustvo«. Njegovo mišljenje se sukobljava sa inercijom drugih. Kritičnost prema postojećem ga dovodi i do kazne. U spisu »Naš vojni sanitet u prošlosti i njegovi zadaci u sadašnjosti« (1940) podvrgava kritici kadrovsku nepripremljenost vojnog saniteta za odbranu i zbog toga biva kažnjen sa trideset dana pritvora. Kaznu je izrekao ministar vojni Nedić, a na predlog, ne, nikoga drugog, nego ondašnjeg načelnika vojnog saniteta! Stanojevićeva polemičnost ga je, u očima prosečnih savremenika, svrstala u red »osobenjaka«. Mediokriteti ne žele da priznaju da su »osobenjaci sô čovečanstva« i pravi pokretači novog.

IZ AUTOBIOGRAFIJE PROFESORA dr VLADIMIRA STANOJEVIĆA

U Arhivu Srpske akademije nauka i umetnosti, pod br. 13339, nalaze se rukopisi prof. dr Vladimira Stanojevića sa autobiografskim, bibliografskim, kao i podacima o službovanju.

Ovi podaci nisu dosada nigde objavljeni i zbog toga smatramo da je potrebno da se na ovaj način objave.

U ovim autobiografskim podacima prof. dr Vladimir Stanojević objavljuje, pored ostaloga, i sve svoje bibliografske radove objavljene do 1960. godine.

Izostavljajući ovde ove bibliografske podatke, iznosimo na ovom mestu izvod iz biografskih podataka koje je dr Vladimir Stanojević dao u obliku autobiografije.

Rođen sam kao prvenac u varoši Brezniku, blizu same granice između Caribroda i Trna. Dan moga rođenja je 10. februar 1886. godine. Tada je moja majka došla iz Pirota u goste kod svojih roditelja i tu me je rodila. Kršten sam imenom Vladimir od svoga kuma Sime, kafedžije iz Caribroda, zato što sam se rodio na dan primirja srpsko-bugarskog rata, kum mi je dao ime Vladimir.

Očeva moja loza vodi poreklo iz sela Klisure ispod Vlasine, odakle se preseli u plodne doline Znepolja prema Trnu. Najstariji preci, deda Apostol i deda Stanoje, rođeni su u planinskom zaseoku »Gadžinoj mahali« i kao gorštaci hajdukovali su protivu Turaka. A prvi od njih, priča se, bio je u vezi s Hajduk-Veljkom.

Drugi predak spustio se s porodicom u zaseok »Derven« Klisuru i tu živeo sa svoja tri sina, Nikolom, Arandelom i Zlatkom i ćerkom Dragunom. Drugi od sinova, moj deda, Arandel, rano se preselio u Trn i brzo se istakao kao imućan »čiflik-sajbija«, i kao javan, društveni, politički i nacionalni radnik bio je veoma uticajan u tursko doba. Tim svojim uticajem postizao je da neke ljude skida s vešala (»sturač od bosiljku«). Moj deda oženio se devojkom iz Samokova, Solunkom i imao četiri sina: Jovana, Stanoja (mog oca), Gligorija, Fotija i ćerku Jevgeniju. Vođ srbofilske mesne partije nasuprot slaboj bugarofilskoj pod vođstvom imućnog Teke iz Trna. Čim je srpska vojska ušla u drugi tursko-srpski rat 1877. godine, moj deda uputio je berlinskom kongresu peticiju u ime 130 potpisanih viđenih meštana, kao »Predsedatelj Trna i Znepolja«, u kojoj je tražio da se Znepoljska nacija prisjedini majci Srbiji. Ta je peticija odštampana u Srpskim novinama od 19. 8. 1878. godine. Kada je doneta odluka o prisjedinjenju trnskog kraja Bugarskoj, Arandel se s porodicom preselio u Piroto.

Loza moje majke Marije vodi poreklo po njenoj majci rodnom iz Breznika, a po njenom ocu Cincarinu Dimitriju rodnom je iz cincarskog sela Malovišta na obali Prespe u Makedoniji.